

Informacja
o skutkach obowiązywania ustawy z dnia 16 listopada 2016 r.
o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu
Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw
w okresie 2022–2024

1. Wprowadzenie

Zgodnie z art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 38), Rada Ministrów dokonuje, co trzy lata, przeglądu funkcjonowania systemu emerytalnego i przedkłada Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Podstawowym celem wdrażanej od 1999 r. reformy emerytalnej było zapewnienie wypłat emerytur w sytuacji przewidywanych niekorzystnych zmian demograficznych, powodujących problemy z finansowaniem świadczeń w przyszłości. Z tego względu zdecydowano się zmienić sposób naliczania świadczeń na taki, w którym wysokość emerytury zależy od wpłaconego kapitału składkowego w czasie aktywności zawodowej ubezpieczonych oraz wieku, w którym osoba uprawniona wystąpi o emeryturę. Ze względu na zmianę formuły naliczania emerytur, wprowadzony został system indywidualnych kont niezbędny do rejestracji opłacanych składek i wyliczania wysokości przyszłego świadczenia. Respektowanie zasady równego traktowania ubezpieczonych płacących jednakową składkę na ubezpieczenie emerytalne (taki sam wymiar świadczenia za taką samą procentowo składkę) wymusiło ujednolicenie warunków nabywania uprawnień i stopniową likwidację preferencji emerytalnych. W systemie powszechnym został wprowadzony system dwufilarowy (konto emerytalne w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych – I filar, a także otwarte fundusze emerytalne oraz subkonto w ZUS – II filar emerytalny).

Powszechny system emerytalny w Polsce ma zasadniczo charakter repartycyjny. Jego podstawą jest tzw. umowa międzypokoleniowa, czyli założenie, że młodsze pokolenia będą finansować emerytury i renty starszych. W systemie takim składki osób pracujących trafiają do wspólnej puli, z której na bieżąco wypłacane są świadczenia dla osób, którym przysługują one w danym momencie.

Wdrażany od 1999 r. nowy system emerytalny zawiera mechanizmy, które pozwalają na automatyczne dostosowywanie kalkulacji przyszłych emerytur do zmian demograficznych (zasada zdefiniowanej składki), a tym samym zabezpieczają długookresową stabilność finansową systemu. Stary system generował bowiem stale rosnący dług, który spadając na barki pracującego pokolenia ograniczał jego dochody z pracy i przedsiębiorczości, a tym samym spowalniał tempo wzrostu gospodarczego.

W ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą emerytalną”, określającej zasady nabywania prawa do świadczeń typu ubezpieczeniowego, a więc świadczeń finansowanych i pozostających w związku z funduszem gromadzonym na ten cel ze składek osób ubezpieczonych – przyszłych świadczeniobiorców – przesłanki nabycia prawa do emerytury zostały sformułowane w sposób bezwzględnie obowiązujący. Emerytura zapewnia dochód osobom w podeszłym wieku i wobec tego jej przyznanie jest uzależnione wyłącznie od spełnienia przez ubezpieczonego ryzyka ubezpieczeniowego, jakim jest osiągnięcie określonego ustawowo wieku emerytalnego. Ze względu na przyjętą formułę ustalania wysokości emerytury, wiek emerytalny, z punktu widzenia wydolności systemu emerytalnego, ma znaczenie mniejsze niż w przypadku starego systemu emerytalnego, jednocześnie jednak ma kluczowe znaczenie dla ubezpieczonego, gdyż wdrożony sposób obliczenia świadczenia ściśle uzależnia jego wysokość od opóźnienia przejścia na emeryturę i wyższego stanu konta emerytalnego. Wyższy wiek przejścia na emeryturę oznacza wyższe świadczenie emerytalne, a niższy wiek niższe świadczenie.

Podstawą ustalenia emerytury jest bowiem suma środków zewidencjonowanych na koncie i subkoncie (na które przed osiągnięciem wieku emerytalnego przekazywane są stopniowo środki z otwartych funduszy emerytalnych) w ZUS. Wysokość emerytury zależy od zwaloryzowanych kwot na obu kontach oraz od średniego dalszego trwania życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego. Zapewnia to dożywotnią wypłatę świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (FUS), z gwarancją wypłaty minimalnego świadczenia, pod warunkiem posiadania określonego stażu ubezpieczeniowego.

Celem wprowadzanych regulacji ustawowych było ograniczenie ryzyk rzutujących na wysokość otrzymywanych w przyszłości emerytur, uniezależnienie ich wysokości od wahań na rynku kapitałowym, stworzenie warunków do wzrostu gospodarczego kraju, a więc w konsekwencji zapewnienie bezpieczeństwa wypłat emerytur przyszłym rocznikom świadczeniobiorców, w wysokości adekwatnej do wkładu włożonego do systemu emerytalnego.

W związku z powyższym wysokość emerytury dla osób ubezpieczonych, które urodziły się po 31 grudnia 1948 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ustala według nowych zasad. Oblicza ją, dzieląc tzw. podstawę obliczenia emerytury przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku, w którym dana osoba przechodzi na emeryturę. Podstawę obliczenia emerytury stanowi suma:

- zwaloryzowanej kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne zapisane na koncie osoby ubezpieczonej w ZUS - po 31 grudnia 1998 r. do końca miesiąca przed tym, w którym przysługuje wypłata emerytury,
- kwota środków zewidencjonowanych na subkoncie z uwzględnieniem ich waloryzacji, oraz
- kwoty kapitału początkowego po waloryzacjach.

Tablice średniego dalszego trwania życia ogłasza, co roku Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Tablice te są podstawą do obliczenia emerytur na wnioski zgłoszone przez ubezpieczonych od 1 kwietnia danego roku do 31 marca następnego roku i są wspólne dla kobiet i mężczyzn.

Przyjęte rozwiązanie wynika z reformy ubezpieczeń społecznych, gdyż pozwala na automatyczne dostosowywanie kalkulacji przyszłych emerytur do zmian demograficznych oraz służy zabezpieczeniu długookresowej stabilności finansowej systemu.

Należy podkreślić, że jak wyżej wskazano, wysokość emerytury według nowych zasad zależna jest m.in. od kwoty zwaloryzowanych składek na ubezpieczenie emerytalne, opłaconych po 31 grudnia 1998 r. Dłuższa aktywność zawodowa, a tym samym dalsze opłacanie składek emerytalnych powoduje zatem, że wzrasta kwota składek zapisanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego. Dodatkowo kwota kapitału początkowego i składek zapisanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego wzrasta wskutek kolejnych waloryzacji.

Ubezpieczonemu, który zdecyduje się przejść na emeryturę w późniejszym wieku, do obliczenia podstawy wymiaru emerytury, ZUS przyjmie zatem wyższy kapitał początkowy oraz wyższą kwotę składek, a co do zasady ulegnie obniżeniu średnie dalsze trwanie życia - w stosunku do osiągniętego przez ubezpieczonego powszechnego wieku emerytalnego, tj. 60 lat w przypadku kobiet i 65 lat w przypadku mężczyzn - przez które ZUS dzieli podstawę obliczenia emerytury. O momencie zgłoszenia wniosku emerytalnego decyduje ubezpieczony, który ma świadomość stosowanych tablic dalszego średniego trwania życia oraz waloryzacji zewidencjonowanego kapitału składkowego na koncie w ZUS i na tej podstawie podejmuje decyzję co do momentu przejścia na emeryturę.

Osoby zainteresowane zwiększeniem środków, którymi będą dysponować w okresie emerytalnym, mogą skorzystać z szerokiej palety rozwiązań III filara emerytalnego, do których należy zaliczyć pracownicze programy emerytalne, pracownicze plany kapitałowe, indywidualne konta emerytalne, indywidualne konta zabezpieczenia społecznego oraz ogólnoeuropejski indywidualny produkt emerytalny.

Dnia 16 listopada 2016 r. Sejm RP uchwalił ustawę o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 38), zwaną dalej „ustawą wiekową”, przywracającą prawo do emerytury w wieku 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Przywracane rozwiązanie w zakresie wieku emerytalnego zakłada, że decyzja o zakończeniu aktywności zawodowej powinna być pozostawiona ubezpieczonemu, przy uwzględnieniu jego indywidualnej sytuacji. Decyzja ta w dużej mierze determinowana jest indywidualną sytuacją ubezpieczonego w zakresie jego stanu zdrowia, sytuacji i pozycji na rynku pracy, planów dotyczących odpoczynku po zakończeniu aktywności zawodowej, jak również określonych oczekiwań dotyczących wysokości otrzymywanych w przyszłości świadczeń emerytalnych. Wysokość emerytury uzależniona jest bowiem od zarobków danego ubezpieczonego, tj. od wysokości odprowadzanej składki oraz okresu jej opłacania, czyli od wniesionego do systemu emerytalnego wkładu składkowego oraz od decyzji, w jakim wieku dany ubezpieczony skorzysta z prawa do emerytury. Zgodnie z tą zasadą przyjęta formuła emerytalna ma zachęcać do przedłużania aktywności zawodowej.

W sprawozdawanym obecnie okresie, obejmującym lata 2022-2024 liczba nowo przyznanych emerytur wyniosła 302,3 tys. w 2022 r., 323,6 tys. w 2023 r. oraz 302,2 tys. w 2024 r., co oznacza, że cały czas utrzymuje się na stałym poziomie. W 2021 r. liczba osób otrzymujących emeryturę z ZUS przekroczyła 6 milionów (6 041 tys.), z czego 60,5% stanowiły kobiety, a 39,5% mężczyźni. Kolejne lata przyniosły stały przyrost liczby emerytów (6 121 tys. w 2022 r., 6 261 tys. w 2023 r. oraz 6 360 tys. w 2024 r.).

Tabela 1. Liczba nowo przyznanych emerytur realizowanych przez ZUS w latach 2022–2024^{*)},^{)}**

Rok	2022	2023	2024
liczba emerytur w tys.	302,3	323,6	302,2

^{*)} Łącznie z emeryturami przyznanymi osobom pobierającym wcześniej zasiłek lub świadczenie przedemerytalne (bez emerytur realizowanych na mocy umów międzynarodowych).

^{**)} Dotyczy osób, którym przyznano emeryturę po raz pierwszy, i które podjęły jej wypłatę w stałym miesięcznym terminie płatności.
Źródło: ZUS.

Tabela 2. Liczba osób pobierających emeryturę^{*)} wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w latach 2022–2024 w podziale na płeć

	2022	2023	2024
Ogółem	6 121 277	6 260 889	6 360 116
Mężczyźni	2 420 616	2 486 923	2 542 582
Kobiety	3 700 661	3 773 966	3 817 534

^{*)} bez świadczeń realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez świadczeń pobieranych łącznie ze świadczeniami rolniczymi, bez emerytur pomostowych.

Źródło: ZUS

Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z danymi sprzed reformy emerytalnej w 1998 r., w którym obowiązywał powszechny wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, rzeczywisty wiek przechodzenia na emeryturę w przypadku kobiet wynosił jedynie 54,7 lat, natomiast w przypadku mężczyzn 58,7 lat. W kolejnych latach wzrastał i w 2015 r. średni wiek osoby, której przyznano emeryturę wynosił 61,6 lat, przy czym kobieta skorzystała z prawa do emerytury będąc w wieku 60,7 lat, a mężczyzna w wieku 62,8 lat. Osoby, korzystające jeszcze z zasad tzw. dotychczasowego systemu przechodziły na emeryturę średnio w wieku 56,5 lat, natomiast osoby, którym przyznano emeryturę wg nowych zasad były średnio w wieku 62,0 lat (kobieta – 60,7 lat, a mężczyzna 63,9 lat). Ten średni wiek przechodzenia na emeryturę, nieznacznie wzrastając, utrzymuje się także w latach 2016–2024, osiągając w 2024 r. wiek 62,7 ogółem, a w przypadku emerytur przyznawanych na nowych zasadach – 62,8. Należy zwrócić uwagę, że w okresie tym wiek mężczyzn ogółem, którym przyznano emerytury systematycznie wzrastał i w 2023 r. zrównał się z ustawowym wiekiem emerytalnym mężczyzn (65 lat). W przypadku mężczyzn, którym są przyznawane emerytury na nowych zasadach, nastąpiło to już w 2017 r. (65,2 lat), a w 2024 r. średni wiek mężczyzn, którym przyznano emeryturę na nowych zasadach wyniósł 65,3 lat. W przypadku kobiet wiek przejścia na emeryturę kształtuje się na poziomie 60,6 lat (2024 r.).

Tabela 3. Średni wiek osób, którym przyznano emerytury realizowane przez ZUS*

	Ogółem	wg nowych zasad
2022		
Ogółem	62,5	62,6
Mężczyźni	64,9	65,2
Kobiety	60,6	60,6
2023		
Ogółem	62,6	62,7
Mężczyźni	65,0	65,3
Kobiety	60,7	60,7
2024		
Ogółem	62,7	62,8
Mężczyźni	65,1	65,3
Kobiety	60,6	60,6

^{*)} Bez osób, którym przyznano emerytury realizowane na mocy umów międzynarodowych.

Źródło: ZUS.

Po wejściu w życie ustawy wiekowej, Rada Ministrów dokonuje co trzy lata przeglądu funkcjonowania systemu emerytalnego i przedkłada Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej, do dnia 31 października następnego roku kalendarzowego, informację o skutkach obowiązywania tej ustawy. Obecna informacja jest trzecią z kolei. Pierwsza informacja została przedstawiona po pierwszym roku obowiązywania ustawy wiekowej, tj. w 2019 r., a druga, obejmująca lata 2019-2021, po upływie trzech lat – w 2022 r.

2. Stan Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w latach 2022–2024

Przegląd dotyczący skutków obowiązywania reformy ustawy określającej zasady nabywania prawa do świadczeń z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych musi uwzględniać analizę sytuacji finansowej tego funduszu. W niniejszej części przeglądu przedstawiono zatem kondycję tego państwowego funduszu celowego powołanego w celu realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych, którego dysponentem jest ZUS. Najpierw przedstawiono kluczowe wskaźniki makroekonomiczne oddziaływające na FUS, a następnie jego sytuację finansową w latach 2022–2024.

Z FUS wypłacane są świadczenia o charakterze ubezpieczeniowym, przede wszystkim emerytury, renty i zasiłki. Świadczenia te przysługują w zamian za opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne, w razie realizacji określonych kategorii ryzyka społecznego, np. choroby, niezdolności do pracy, macierzyństwa, starości, wypadku przy pracy, a dodatkowo pod warunkiem spełnienia ustawowych warunków ograniczających prawo do świadczeń, takich jak okres wyczekiwania czy minimalny staż ubezpieczenia. Wysokość przysługujących świadczeń, zarówno krótko, jak i długoterminowych zależy od wielkości składek opłacanych przez ubezpieczonych. Te zależą z kolei zwykle od wielkości wynagrodzenia lub innego rodzaju przychodów uzyskiwanych z działalności zarobkowej objętej ubezpieczeniami.

2.1. Sytuacja makroekonomiczna

Do kluczowych wskaźników makroekonomicznych wpływających na sytuację FUS należą te opisujące wzrost gospodarczy (zmiany produktu krajowego brutto) czy procesy inflacyjne (wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych). Jednak najważniejsze znaczenie mają przede wszystkim wskaźniki z obszaru rynku pracy, a zatem wskaźniki aktywności zawodowej i zatrudnienia oraz kształtowanie się liczby pracujących oraz wynagrodzeń w gospodarce narodowej i sektorze przedsiębiorstw, a także stopa bezrobocia. Wielkości te mają przełożenie na liczbę ubezpieczonych zarejestrowanych w ZUS oraz wielkość funduszu płac w gospodarce.

Rok 2022 przyniósł ogromne zawirowania w światowych gospodarkach. Rosyjska inwazja na Ukrainę przyczyniła się do gwałtownego wzrostu cen energii oraz żywności, co doprowadziło do wyraźnego wzrostu inflacji, pociągającej za sobą konieczność zacieśnienia polityki monetarnej. Czynniki te sprawiły, że wzrost gospodarczy na świecie, po chwilowej poprawie wynikającej z ustępowania negatywnych skutków pandemii COVID-19, ponownie uległ stagnacji. Negatywne zjawiska nie ominęły Polski, co w największym stopniu dało się we znaki poprzez najwyższy od ponad 25 lat wzrost inflacji (14,4% r/r), stanowiący wypadkową światowych trendów i wadliwej polityki banku centralnego oraz ówczesnego rządu. Jednak utrzymujący się popyt krajowy oraz dobra kondycja rynku pracy przyczyniły się do tego, że polska gospodarka wykazała się stosunkowo dużą odpornością na globalne wstrząsy. W szczególności parametry związane z rynkiem pracy przedstawiały się korzystnie: przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wzrosło o 2,6% r/r, a przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło o 13,0% r/r. Stopa bezrobocia rejestrowanego w grudniu 2022 r. wyniosła 5,2%.

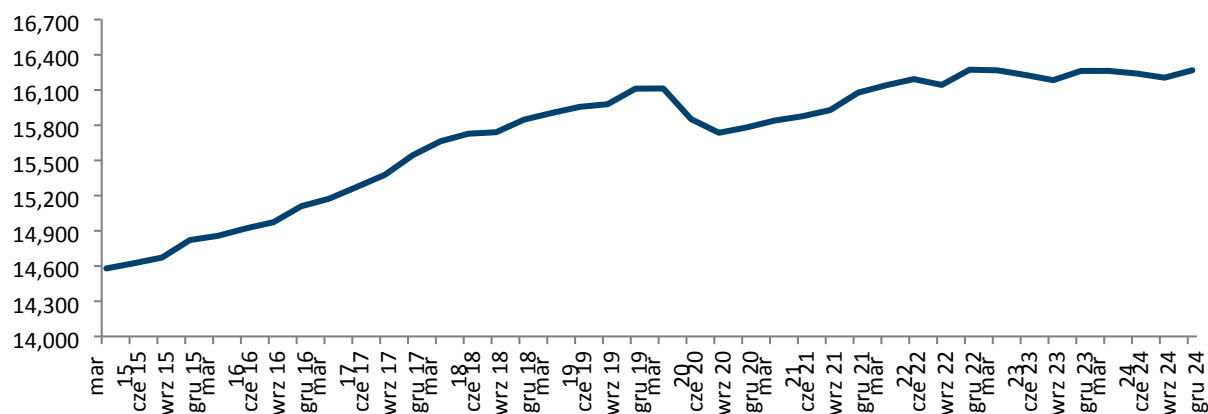
Rok 2023 był dla polskiej gospodarki rokiem spowolnienia i wysokiej inflacji (11,4% r/r). Zjawiska te były spowodowane przede wszystkim wzrostem cen energii i surowców, który był następstwem trwającej wojny w Ukrainie. PKB Polski wzrósł zaledwie o 0,1% rok do roku – był to najgorszy odczyt od czasu akcesji do Unii Europejskiej, któremu towarzyszyła techniczna recesja z I połowy roku. Było to efektem braku wystarczającej reakcji ze strony rządu na dynamicznie zmieniającą się sytuację ekonomiczną w Polsce i na Świecie. Jednak sytuacja na rynku pracy pozostawała stabilna. Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu 2023 r. utrzymała się na rekordowo niskim poziomie i wyniosła 5,1%. Korzystnie przedstawiały się parametry takie, jak: przeciętne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw – wzrost o 12,5% w stosunku do roku poprzedniego oraz przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw – wzrost o 0,3% r/r.

W 2024 r. polska gospodarka znalazła się w okresie ożywienia. PKB zwiększył się realnie o 2,9% w stosunku do 2023 r. Sytuacja na rynku pracy również pozostawała korzystna, przekładając się na

stabilne wykonanie planu FUS. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wzrosło o 11,0% r/r, a przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw było niższe o 0,4% od notowanego w roku 2023. Z kolei stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2024 r. wyniosła, podobnie jak przed rokiem, 5,1%.

Liczba osób objętych ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi w ZUS na koniec 2024 r. wyniosła 16 268,3 tys. i była o 190,5 tys. większa niż na koniec 2021 r. Najliczniejszą grupę ubezpieczonych stanowili pracownicy (71,3%, spadek o 1,0 pp.), a w dalszej kolejności osoby prowadzące działalność gospodarczą i osoby z nimi współpracujące (11,1%, wzrost o 0,6 pp.) oraz osoby wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia, agencyjnej lub o świadczenie usług (8,6%, wzrost o 1,0 pp.).

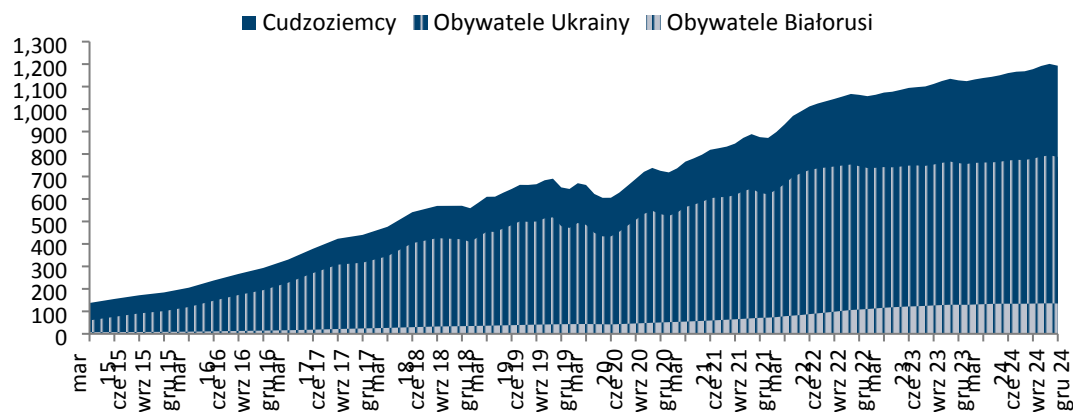
Wykres 1. Liczba osób ubezpieczonych w ZUS (w tys. osób)

Źródło: dane i opracowanie ZUS.

Istotną grupą ubezpieczonych w ZUS są cudzoziemcy. W grudniu 2024 r. 1 192,1 tys. osób, czyli 7,3% ogólnej liczby ubezpieczonych, nie posiadało polskiego obywatelstwa. Dla porównania, na koniec 2021 r. odsetek takich osób wynosił 5,4% (875,1 tys. osób). Wśród ubezpieczonych cudzoziemców również dominują pracownicy, jednak ich udział (57,7%) jest niższy niż dla ogółu populacji, 36,4% było zleceniobiorcami, a 6,2% prowadziło działalność gospodarczą. Najliczniejszą grupą obcokrajowców od wielu lat są obywatele Ukrainy. Na koniec 2024 r. ich liczba wyniosła 787,5 tys. i stanowili oni 66,0% wszystkich obcokrajowców zarejestrowanych w ZUS. Choć ich udział zmalał w stosunku do grudnia 2021 r. (71,7%), to ich liczba wzrosła od tego czasu o 160,4 tys. osób. Kolejną dużą grupą obcokrajowców są Białorusini. Na koniec 2024 r. w ZUS było zarejestrowanych 134,9 tys. obywateli tego kraju (11,3% wszystkich ubezpieczonych cudzoziemców), czyli o 63,7 tys. więcej w stosunku do stanu na koniec 2021 r., kiedy to stanowili 8,1% ogółu ubezpieczonych bez polskiego obywatelstwa.

Wykres 2. Liczba cudzoziemców zarejestrowanych w ZUS (w tys. osób)

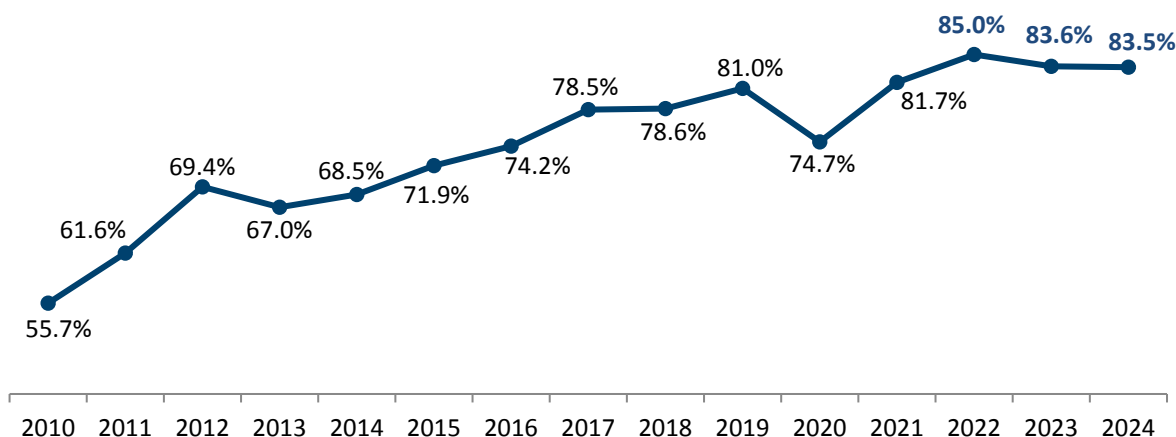
Źródło: dane i opracowanie ZUS.

2.2. Sytuacja finansowa Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

Stabilna sytuacja na rynku pracy przekładała się na dobrą kondycję finansową FUS w analizowanych latach. W 2022 r. przychody FUS wyniosły według przypisu 312,7 mld zł (102,1% planu po zmianach) i były o 38,6 mld zł, tj. o 14,1%, wyższe od przychodów osiągniętych w roku poprzednim. Koszty funduszu wyniosły 310,9 mld zł, stanowiąc 99,3% planu po zmianach, i były wyższe o 26,5 mld zł, tj. o 9,3%, w stosunku do roku poprzedniego. Stan funduszu na koniec 2022 r. wyniósł 9,0 mld zł, tj. o 1,7 mld zł więcej niż na początku roku. W 2023 r. przychody FUS wyniosły według przypisu 366,4 mld zł (100,9% planu po zmianach) i były o 53,8 mld zł, tj. o 17,2%, wyższe od przychodów osiągniętych w roku poprzednim. Koszty funduszu wyniosły 365,3 mld zł, stanowiąc 99,7% planu po zmianach, i były wyższe o 54,4 mld zł, tj. o 17,5%, w stosunku do roku poprzedniego. Stan funduszu na koniec 2023 r. wyniósł 10,2 mld zł, tj. o 1,1 mld zł więcej niż na początku roku. W 2024 r. przychody FUS wyniosły według przypisu 425,0 mld zł (99,3% planu po zmianach) i były o 58,6 mld zł, tj. o 16,0%, większe od przychodów osiągniętych w roku poprzednim. Koszty funduszu wyniosły 418,1 mld zł, stanowiąc 97,7% planu po zmianach, i były większe o 52,8 mld zł, tj. o 14,4%, w stosunku do roku poprzedniego. Stan funduszu na koniec 2024 r. wyniósł 17,1 mld zł, tj. o 6,9 mld zł więcej niż na początku roku.

Sytuacja funduszu w latach 2022–2024 była bardzo dobra. Jednym z istotnych parametrów, który pozwala na obiektywną ocenę utrzymania zdolności funduszu do wypłaty świadczeń, jest wskaźnik pokrycia wydatków wpływami ze składek i ich pochodnych. Wskaźnik ten w 2022 r. osiągnął rekordowy poziom 85,0% – był to najlepszy wynik od 1999 r. W kolejnych dwóch latach wykonanie tego wskaźnika ukształtowało się na niewiele niższym poziomie, tj. 83,6% w 2023 r. oraz 83,5% w 2024 r. Były to zatem najlepsze lata zanotowane w całej historii zreformowanego w 1999 r. systemu ubezpieczeń społecznych.

Wykres 3. Wskaźnik pokrycia wydatków FUS wpływami ze składek i ich pochodnych

Źródło: ZUS.

Innym ważnym miernikiem kondycji finansowej funduszu, obrazującym poziom wywiązywania się płatników z obowiązku terminowego opłacania składek, jest wskaźnik ściągłości składek, rozumiany jako stosunek wpływów z tytułu składek do ich przypisu w danym roku. Wskaźnik ten wyniósł 98,9% w 2022 r. (spadek o 0,8 pp. r/r), 99,3% w 2023 r. (wzrost o 0,4 pp. r/r) oraz 100,1% w 2024 r. (wzrost o 0,8 pp. r/r). Niższy poziom ściągłości składek w 2022 r. był skutkiem reakcji przedsiębiorców na zmianę zasad ustalania wysokości składki zdrowotnej. Duża grupa płatników składek opłaciła składki należne za grudzień 2021 r. miesiąc wcześniej niż zazwyczaj, co w konsekwencji pomniejszyło wpływy składkowe w 2022 r. Z kolei na wysoki poziom wskaźnika ściągłości składek w 2024 r. miała wpływ zmiana sposobu księgowania wpływów, wprowadzona od początku tego roku. Wpływy składek są wykazywane w dniu wpłaty, a nie jak poprzednio – w dniu kolejnym. Wskaźnik ściągłości bez uwzględnienia wprowadzonej zmiany wyniósłby 99,5%.

W latach 2022–2024 FUS nie uzyskiwał środków z Funduszu Rezerwy Demograficznej na uzupełnienie niedoboru funduszu emerytalnego, środków z FRD pochodzących z przeniesienia aktywów z otwartych funduszy emerytalnych, środków z Funduszu Przeciwdziałania COVID-19, ani wpłat od jednostek na

państwowy fundusz celowy. W latach 2022–2024 nie wystąpiły także koszty przeciwdziałania COVID-19.

3. Emerytury realizowane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Liczbę osób, którym w latach 2022–2024 przyznano i wypłacono emeryturę nowosystemową w przywróconym wieku emerytalnym przedstawia poniższe zestawienie:

Tabela 5. Liczba osób, którym przyznano emerytury wg nowych zasad w latach 2022-2024 w podziale na płeć i opóźnienie przejścia na świadczenie

Rok	liczba emerytur przyznanych po raz pierwszy	z tego:			
		dokładnie w wieku emerytalnym	w wieku wyższym od wieku emerytalnego od 1 do 11 miesięcy	w wieku wyższym o dokładnie rok (= 12 miesięcy)	w wieku wyższym niż rok (> 12 miesięcy)
	kol.1	kol.2	kol.3	kol.4	kol.5
2022	293 854	206 693	54 630	1 634	30 897
mężczyźni	129 566	100 694	20 266	504	8 102
Kobiety	164 288	105 999	34 364	1 130	22 795
2023	316 069	219 088	60 639	1 739	34 603
mężczyźni	141 280	109 248	22 568	518	8 946
Kobiety	174 789	109 840	38 071	1 221	25 657
2024	296 278	200 323	66 732	1 378	27 845
mężczyźni	140 526	103 647	28 237	438	8 204
Kobiety	155 752	96 676	38 495	940	19 641

¹⁾ W analizie wzięto pod uwagę tylko emerytury nowosystemowe, do których prawo przysługuje po osiągnięciu ustawowego wieku emerytalnego (o którym mowa w art. 24 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Badano liczbę pełnych miesięcy od osiągnięcia odpowiedniego – dla danej płci i daty urodzenia – wieku emerytalnego do dnia przyznania prawa do emerytury.

Źródło: ZUS

W 2022 r. liczba przyznanych emerytur w stosunku do 2021 r. wzrosła o 8,4 tys. osób, gdyż przyznano emeryturę 302,3 tys. osobom, wśród których było 44,4%, tj. 134,2 tys. mężczyzn oraz 55,6%, tj. 168,1 tys. kobiet. W 2023 r. liczba przyznanych emerytur kolejny raz wzrosła, tym razem do 323,6 tys. osób, w tym 44,8% tj. 145,1 tys. to mężczyźni, a 55,2%, czyli 178,5 tys. to kobiety. W 2024 r. liczba przyznanych emerytur powróciła do poziomu z 2022 r. i wyniosła 302,2 tys., przy czym 47,6%, tj. 143,9 tys. stanowiły emerytury przyznane mężczyznom, a 52,4%, tj. 158,3 tys. to emerytury kobiet.

Tabela 6. Liczba osób, którym przyznano emerytury¹⁾ w latach 2022–2024 – według wieku i płciLiczba osób, którym przyznano emerytury¹⁾ w latach 2022–2024
- według wieku i płci

Wiek w latach	2022			2023			2024		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	w tys.								
OGÓŁEM²⁾	302,3	134,2	168,1	323,6	145,1	178,5	302,2	143,9	158,3
59 lat i mniej	2,6	2,5	0,1	2,1	2,1	0,0	1,9	1,9	0,0
60	141,2	0,1	141,1	148,2	0,1	148,1	135,3	0,0	135,3
61	10,3	0,1	10,2	10,8	0,0	10,8	8,0	0,0	8,0
62	5,8	0,0	5,8	6,3	0,0	6,3	4,3	0,0	4,3
63	3,4	0,0	3,3	3,9	0,0	3,9	2,9	0,0	2,8
64	1,9	0,0	1,8	2,0	0,0	2,0	1,6	0,0	1,6
65	124,5	121,9	2,6	136,0	132,5	3,5	135,2	132,5	2,6
66	5,2	4,2	1,0	5,5	4,2	1,3	4,7	3,7	1,0
67	3,0	2,2	0,8	3,3	2,4	0,9	2,8	2,1	0,7
68	1,5	1,1	0,4	1,8	1,2	0,6	1,6	1,1	0,5
69	1,1	0,8	0,3	1,2	0,8	0,3	1,2	0,8	0,4
70 i więcej	1,9	1,3	0,6	2,5	1,6	0,8	2,7	1,8	1,1
Średni wiek	62,5	64,9	60,6	62,6	65,0	60,7	62,7	65,1	60,6

¹⁾ bez świadczeń realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez świadczeń pobieranych łącznie ze świadczeniami rolniczymi, bez emerytur pomostowych

²⁾ ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości ogółem

Źródło: ZUS.

Przeciętna wysokość emerytury wypłacanej w grudniu 2022 r. wyniosła 2 927,01 zł, dla mężczyzn – 3 628,09 zł, dla kobiet – 2 468,43 zł. W kolejnych latach przeciętna ogólna wysokość emerytury rosła odpowiednio o 17,85% w grudniu 2023 r. i 13,63% w grudniu 2024 r. W grudniu 2023 r. przeciętne świadczenie emerytalne wynosiło 3 449,51 zł, mężczyźni – 4 251,56 zł, kobiety – 2 920,98 zł, natomiast w grudniu 2024 r. było to 3 919,53 zł, mężczyźni – 4 818,02 zł, kobiety – 3 321,12 zł. Istnieją istotne różnice w wysokości przeciętnej emerytury ze względu na płeć i w prezentowanym okresie wartość ta zwiększała się na niekorzyść grupy kobiet: 1 159,66 zł w 2022 r., 1 330,58 zł w 2023 r., 1 496,90 zł w grudniu 2024 r.

Dominującym przedziałem wysokości emerytur wypłacanych kobietom w 2022 r. był przedział 1 600–2 800 zł (52,5%), a w przypadku mężczyzn – przedział 2 200–4 000 zł (52,4%). W 2023 r. 51,3% kobiet pobierało emerytury w przedziale 2 000–3 500 zł, a 53,2% mężczyzn w przedziale 3 000–5 500 zł, z kolei w 2024 r. 52,7% kobiet pobierało emerytury w wysokości od 2 400 do 4 500 zł oraz 51,8% mężczyzn w wysokości od 3 000 do 5 500 zł. Warto też zaznaczyć, że w grudniu 2022 r. emerytury w wysokości powyżej 5 500 zł pobierało 11,8% mężczyzn oraz 2,6% kobiet, w końcu 2023 r. emeryturę w tej wysokości pobierało 21% mężczyzn i 5,7% kobiet, a na koniec 2024 r. 30,4% mężczyzn i 9,7% kobiet. Tym samym w grudniu 2024 r. emeryturę w wysokości powyżej 5 500 zł pobierał już blisko co trzeci mężczyzna i jedynie co 10 kobieta.

Tabela 7. Struktura emerytów, którym emerytura^{*)} wypłaca ZUS w latach 2022-2024 według wysokości i płci – stan w grudniuStruktura emerytów, którym emerytura^{*)} wypłaca ZUS w latach 2022-2024 według wysokości i płci

Wysokość świadczenia w zł (łącznie z dodatkami pielęgnacyjnymi dla świadczeniobiorcy)	2022			2023			2024		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	w odsetkach								
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
600,00 i mniej	0,8	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6	0,7	0,6
600,01 - 700,00	0,5	0,3	0,7	0,3	0,2	0,4	0,2	0,2	0,2
700,01 - 800,00	0,7	0,3	0,9	0,5	0,3	0,6	0,4	0,2	0,4
800,01 - 900,00	0,8	0,3	1,1	0,6	0,3	0,8	0,5	0,3	0,6
900,01 - 1000,00	0,9	0,3	1,3	0,7	0,3	0,9	0,6	0,3	0,7
1000,01 - 1200,00	2,0	0,8	2,7	1,7	0,7	2,5	1,3	0,6	1,8
1200,01 - 1400,00	3,3	1,1	4,7	1,6	0,7	2,2	1,6	0,7	2,2
1400,01 - 1600,00	5,2	1,9	7,3	2,3	0,8	3,3	1,4	0,7	1,9
1600,01 - 1800,00	5,9	2,2	8,3	3,1	1,1	4,4	2,4	0,8	3,4
1800,01 - 2000,00	7,4	3,0	10,2	5,9	2,2	8,3	2,7	1,0	3,8
2000,01 - 2200,00	8,1	4,1	10,8	5,8	2,3	8,1	4,9	1,9	7,0
2200,01 - 2400,00	7,8	5,3	9,5	6,5	2,9	8,9	4,7	1,9	6,5
2400,01 - 2600,00	7,1	6,2	7,6	6,7	3,7	8,7	5,4	2,3	7,4
2600,01 - 2800,00	6,3	6,8	6,1	6,4	4,5	7,6	5,6	2,8	7,5
2800,01 - 3000,00	5,6	6,8	4,9	5,9	5,1	6,4	5,6	3,4	7,1
3000,01 - 3500,00	11,2	15,3	8,4	12,6	14,1	11,6	12,8	10,7	14,1
3500,01 - 4000,00	7,8	12,0	5,2	9,7	13,0	7,6	10,7	12,1	9,8
4000,01 - 4500,00	5,6	9,0	3,3	7,4	10,7	5,1	8,6	11,3	6,8
4500,01 - 5000,00	4,0	6,8	2,2	5,6	8,6	3,6	6,8	9,7	4,9
5000,01 - 5500,00	2,8	5,0	1,4	4,2	6,8	2,6	5,4	8,0	3,6
5500,01 - 6000,00	1,9	3,5	0,9	3,2	5,3	1,8	4,2	6,5	2,7
6000,01 - 6500,00	1,3	2,4	0,6	2,3	4,0	1,2	3,3	5,3	2,0
6500,01 - 7000,00	0,9	1,7	0,4	1,7	3,0	0,8	2,5	4,2	1,4
7000,01 i więcej	2,1	4,2	0,7	4,6	8,7	1,9	7,8	14,4	3,6
Przeciętna wysokość na osobę - w zł	2 927,01	3 628,09	2 468,43	3 449,51	4 251,56	2 920,98	3 919,53	4 818,02	3 321,12

*) bez świadczeń realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez świadczeń pobieranych łącznie ze świadczeniami rolniczymi, bez emerytur pomostowych

Źródło: ZUS.

Na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się rosnącą liczbę emerytur nowosystemowych wypłacanych w wysokości niższej niż najniższa emerytura. Rośnie także udział takich emerytur w portfelu wypłacanych emerytur nowosystemowych.

W nowym systemie emerytalnym ustawodawca nie określił wymaganego minimalnego wymiaru stażu ubezpieczeniowego (tak jak to było w starym systemie emerytalnym). Tym samym za każdy okres ubezpieczenia (nawet bardzo krótki, wynoszący nawet 1 tydzień czy miesiąc) przysługuje emerytura, powodując, że obecnie wypłacane są świadczenia nawet w bardzo niskiej wysokości, gdyż co do zasady, wysokość świadczenia jest wynikiem przebiegu życia zawodowego ubezpieczonego, jak również decyzji o momencie jego zakończenia. Staż emerytalny nie jest warunkiem do uzyskania prawa do emerytury, lecz służy jedynie uzyskaniu prawa do pobierania świadczenia w wysokości minimalnej, gwarantowanej przez państwo (przy stażu 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn). Z jednej strony, świadczenia stały się wprost proporcjonalne do opłaconych składek, jednocześnie jednak nastąpiło odejście od wysługi emerytalnej (stażu ubezpieczeniowego): całkowite, jako warunku nabycia prawa do emerytury i częściowe (pośrednie) w przypadku ustalania jej wysokości (wysokość emerytury zależy od stażu ubezpieczeniowego tylko pośrednio, w taki sposób, w jaki okres opłacania składek przekłada się na ich łączną wysokość zewidencjonowaną na koncie ubezpieczonego). Następnym tak skonstruowanego systemu jest powstanie prawa do emerytury bez gwarancji wysokości najniższej emerytury, czyli w kwocie niższej niż najniższa emerytura gwarantowana

ustawowo dla świadczeniobiorców, którzy nie udokumentowali co najmniej 20/25 letniego okresu składkowego i nieskładkowego. W tzw. starym systemie emerytalnym, osoby z krótkim stażem pracy nie miałyby prawa do emerytury, gdyż osoba, która nie miała wymaganego określonego stażu ubezpieczeniowego, nie nabyła prawa do emerytury.

Tabela 8. Emerytury wypłacane w latach 2022-2024 w wysokości niższej niż najniższa emerytura i renta

	Liczba osób pobierających w tys.	w % wypłacanych emerytur nowosystemowych	Przeciętna wysokość w zł
Grudzień 2022 r.	365,3	9,6%	882,19
Grudzień 2023 r.	396,8	9,7%	1 009,77
Grudzień 2024 r.	433,1	9,9%	1 127,76

Bez emerytur z urzędu i bez emerytur częściowych.
Źródło: ZUS.

Relacja ta również rośnie, porównując liczbę emerytur niższych od najniższych z liczbą emerytur przyznanych w tym samym roku.

Tabela 9. Liczba osób pobierających w grudniu w latach 2022-2024 emeryturę nowosystemową przyznaną w danym roku w wysokości niższej niż najniższa emerytura

	Liczba osób pobierających w grudniu emeryturę nowosystemową przyznaną w danym roku w wysokości niższej niż najniższa w tys.	w % nowo przyznawanych emerytur nowosystemowych
2022	44,1	14,7%
2023	49,4	15,4%
2024	52,5	17,5%

Bez emerytur z urzędu i bez emerytur częściowych
Źródło: ZUS.

W 2022 r. przeciętny wiek przejścia na emeryturę wynosił 62,5 lat (64,9 dla mężczyzn i 60,6 dla kobiet), w 2023 r. było to 62,6 (65,0 dla mężczyzn i 60,7 dla kobiet), a 2024 r. – 62,7 lat (65,1 dla mężczyzn i 60,6 dla kobiet).

W 2024 r. praktycznie wszystkie świadczenia emerytalne zostały przyznane na nowych zasadach, gdyż w ogólnej liczbie 302,2 tys. przyznanych w 2024 r. nowych emerytur aż 300,1 tys. stanowią świadczenia na nowych zasadach. W przypadku mężczyzn na 143,9 tys. nowych emerytur 141,9 tys. emerytur zostało ustalonych na nowych zasadach, a w przypadku kobiet na 158,3 tys. emerytur 158,2 tys. to emerytury na nowych zasadach. Oznacza to, że praktycznie zakończył się proces przechodzenia ze starego do nowego systemu emerytalnego, a świadczenia ustalane na starych zasadach emerytalnych stanowią znikomy odsetek.

Należy zwrócić uwagę, że średni wiek osób, którym przyznano świadczenia na nowych zasadach jest nieznacznie wyższy od, wyżej wskazanego, średniego wieku całej populacji osób, którym przyznano w 2024 r. emerytury. Wynosi on 62,8 lat ogółem, w przypadku mężczyzn 65,3 lat, a w przypadku kobiet 60,6 lat.

Tabela 10. Liczba emerytów^{*)}, którym w 2024 r. przyznano świadczenie na nowych zasadach – według wieku i płci

Liczba emerytów^{*)}, którym w 2024 r. przyznano świadczenie na nowych zasadach

- według wieku i płci

Wiek w latach	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
	w tys.		
OGÓŁEM^{**)}	300,1	141,9	158,2
59 lat i mniej	0,1	0,1	0,0
60	135,3	0,0	135,3

61	8,0	0,0	8,0
62	4,3	0,0	4,3
63	2,8	0,0	2,8
64	1,6	0,0	1,6
65	135,2	132,5	2,6
66	4,7	3,7	1,0
67	2,8	2,1	0,7
68	1,6	1,1	0,5
69	1,2	0,8	0,4
70 i więcej	2,5	1,6	1,0
Średni wiek	62,8	65,3	60,6

*) bez świadczeń realizowanych na mocy umów międzynarodowych oraz bez świadczeń pobieranych łącznie ze świadczeniami rolniczymi, bez emerytur pomostowych

**) ze względu na zaokrąglenia danych w niektórych przypadkach sumy składników mogą się nieznacznie różnić od podanych wielkości ogółem

Źródło: ZUS.

4. Wpływ ustawy, która przywróciła wiek emerytalny 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, na rynek pracy

Poziom aktywności osób starszych na rynku pracy nie tyle zależy od ustawowego wieku emerytalnego, ile od sytuacji na rynku pracy. Od 2015 r. obserwuje się systematyczny spadek bezrobocia rejestrowanego. Stopa bezrobocia¹ spadła z 11,9% (1 918,7 tys. osób²) w lutym 2015 r. do 5,2% (866,4 tys. osób) w grudniu 2019 r. W 2020 r. kryzys gospodarczy wywołany pandemią Covid-19 spowodował przejściowy wzrost bezrobocia rejestrowanego. Stopa bezrobocia wzrosła z poziomu 5,5% (919,9 tys. osób) w lutym 2020 r. do 7,1% (1 099,5 tys. osób) w lutym 2021 r. Jednak już od marca 2021 r. obserwowano systematyczny spadek bezrobocia rejestrowanego, co wskazuje, że rynek pracy szybko odbudował się po pandemii Covid-19. Wg danych GUS w lutym 2025 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła 5,4% (846,6 tys. osób).

Wskaźnik zatrudnienia³ ogółem w populacji osób w wieku 20-64 lata na przestrzeni ostatnich 10 lat wzrósł o 11,3 p.p. (z 67,4% w IV kw. 2014 r. do 78,7% w IV kw. 2024 r.). Wśród osób wieku 55-64 lata dynamika wzrostu wskaźnika zatrudnienia była jeszcze wyższa niż w analizowanej powyżej populacji. Wskaźnik ten wzrósł o 16,3 p.p. (z 43,7% w IV kw. 2014 r. do 60,0% w IV kw. 2024 r.). W populacji osób 65 i więcej lat zarówno dynamika, jak i wartość wskaźnika zatrudnienia gwałtownie spada w porównaniu z powyżej analizowanymi grupami wiekowymi. W IV kw. 2014 r. wskaźnik ten wyniósł 4,4%, a w IV kw. 2024 r. – 6,0% (wzrost o 1,6 p.p.). We wszystkich analizowanych powyżej grupach wiekowych przywrócenie (obniżenie) wieku emerytalnego nie miało negatywnego wpływu na wzrost wskaźnika zatrudnienia. Warto zwrócić uwagę, że kryzys gospodarczy wywołany pandemią Covid-19 nie powstrzymał wzrostu wskaźnika zatrudnienia w grupach wiekowych okołoemerytalnych.

Analizując wskaźnik zatrudnienia w tych grupach wiekowych należy wziąć pod uwagę bardzo istotny wskaźnik trwania życia w zdrowiu.

W 2023 r. przeciętne dalsze trwanie życia noworodka płci męskiej wynosiło 74,7 roku, natomiast płci żeńskiej 82,0 lata, co oznacza poprawienie się tych wskaźników w porównaniu do roku poprzedniego odpowiednio o 1,2 i 0,9 roku. Kobiety osiągające wiek 60 lat w 2023 r. miały przed sobą przeciętnie o 4,8 roku więcej dalszego trwania życia niż mężczyźni. W 2023 r. mężczyzna w wieku 60 lat miał przed sobą jeszcze średnio 19,6 lat życia (w 2022 r. było to 18,7 roku) zaś kobieta w tym wieku 24,4 roku życia (w 2022 r. było to 23,6 roku). W 2023 r. przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn w wieku 60 lat zamieszkałych w miastach wynosiło 19,8 roku, tj. o 0,6 roku dłużej niż mężczyzn na wsi, natomiast

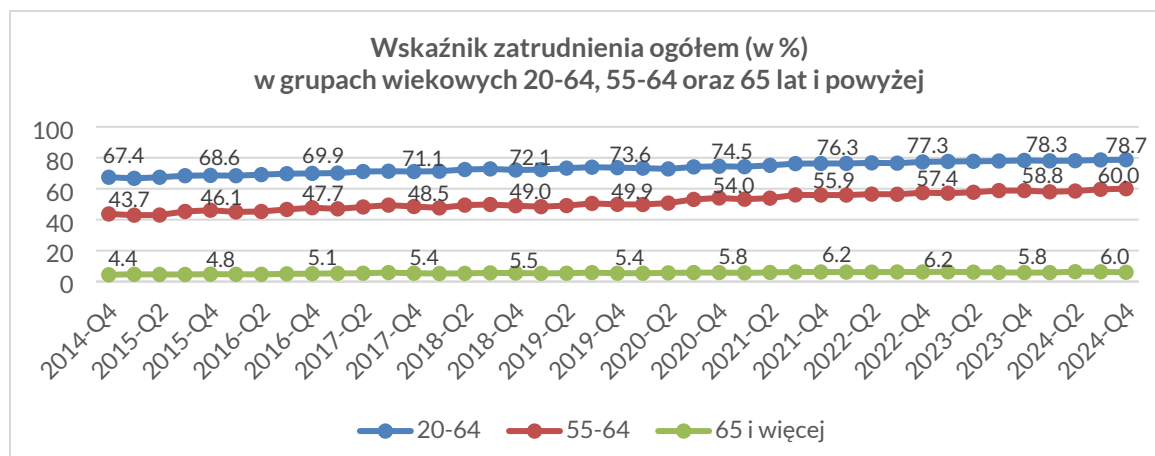
¹ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2025,4,1.html>

² <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/liczba-bezrobotnych-zarejestrowanych-w-latach-1990-2025,6,1.html>

³ Źródło: Eurostat [lfsq_ergan]

przeciętne dalsze trwanie życia kobiet w tym wieku zamieszkałych w miastach wynosiło 24,4 roku, tj. o 0,1 roku dłużej niż kobiet na wsi⁴.

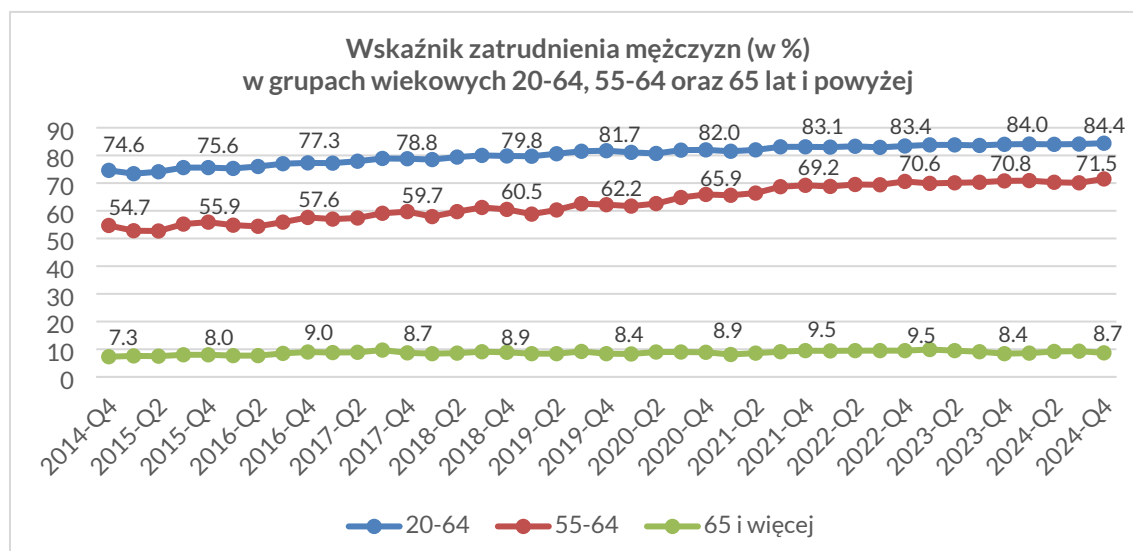
Wykres 4. Wskaźnik zatrudnienia ogółem (w %) w grupach wiekowych 20-64, 55-64 oraz 65 lat i powyżej

Źródło: Eurostat [lfsq_ergan] – stan na dzień 01.04.2025

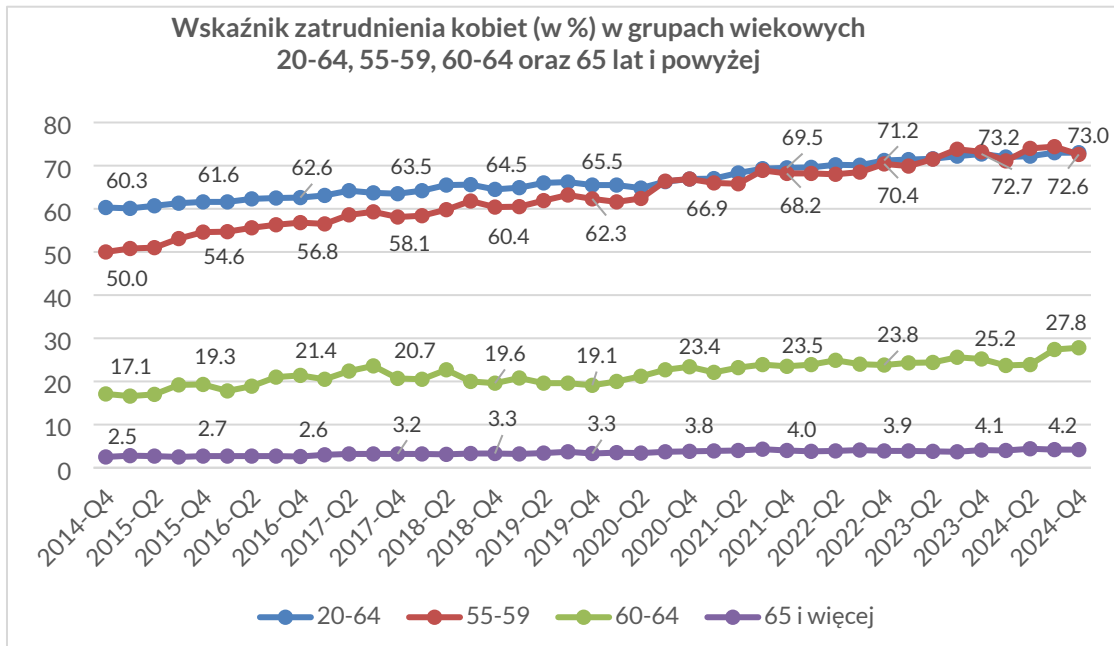
W populacji mężczyzn wskaźnik zatrudnienia w grupie wiekowej 20-64 lata wzrósł o 9,8 p.p. (z 74,6% w IV kw. 2014 r. do 84,4% w IV kw. 2024 r.). Wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w wieku przedemerytalnym (55-64 lata) wzrósł o 16,8 p.p. (z 54,7% w IV kw. 2014 r. do 71,5% w IV kw. 2024 r.). Odnotowano również wzrost wskaźnika zatrudnienia po przekroczeniu ustawowego wieku emerytalnego (65 lat i więcej) o 1,4 p.p. (z 7,3% w IV kw. 2014 r. do 8,7% w IV kw. 2024 r.).

Wykres 5. Wskaźnik zatrudnienia mężczyzn (w %) w grupach wiekowych 20-64, 55-64 oraz 65 lat i powyżej

Źródło: Eurostat [lfsq_ergan] – stan na dzień 01.04.2025

⁴ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/trwanie-zycia/trwanie-zycia-w-2023-roku,2,18.html> tabl. A

Wykres 6. Wskaźnik zatrudnienia kobiet (w %) w grupach wiekowych 20-64, 55-59, 60-64 oraz 65 lat i powyżej

Źródło: Eurostat [lfsq_ergan] – stan na dzień 01.04.2025

Natomiast wskaźnik zatrudnienia kobiet w grupie wiekowej 20-64 lata wzrósł o 12,7 p.p. (z 60,3% w IV kw. 2014 r. do 73,0% w IV kw. 2024 r.). W wieku przedemerytalnym (55-59 lat) wskaźnik ten wzrósł o 22,6 p.p. (z 50,0% w IV kw. 2014 r. do 72,6% w IV kw. 2024 r.), a w IV kw. 2020 r. był równy wskaźnikowi dla grupy 20-64. Zarówno w IV kw. 2023 r. jak i w IV kw. 2024 r. wartości wskaźników zatrudnienia w grupach wiekowych 20-64 lata i 55-59 lat były zbliżone do siebie. W IV kw. 2023 r. wskaźnik ten w grupie wiekowej 55-59 lat był tylko o 0,5 p.p. wyższy niż w grupie wiekowej 20-64 lata, natomiast w IV kw. 2024 r. o 0,4 p.p. niższy niż w grupie wiekowej 20-64 lata. Odnotowano również dynamiczny wzrost wskaźnika zatrudnienia wśród kobiet w wieku 60-64 lat, czyli w grupie wiekowej, której ustawa wiekowa dała prawo do emerytury w wieku określonym na minimalnym poziomie 60 lat. Wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wiekowej wzrósł o 10,7 p.p. (z 17,1% w IV kw. 2014 r. do 27,8% w IV kw. 2024 r.). W grupie wiekowej 65 i więcej lat zaobserwowano systematyczny wzrost wskaźnika zatrudnienia – o 1,7 p.p. na przestrzeni 10 lat (z poziomu 2,5% w IV kw. 2014 r. do 4,2% w IV kw. 2024 r.).

Analizując wskaźnik zatrudnienia kobiet należy wziąć pod uwagę czynniki, które wpływają na ich bierność. Kobiety w wieku 45-59 lat najczęściej są bierne zawodowo z powodu choroby i niepełnosprawności (34,9%) oraz pełnienia obowiązków rodzinnych i związanych z prowadzeniem domu (24,9%). Wśród kobiet w wieku 65-74 lata emerytura jest dominującą (96,1%) przyczyną bierności zawodowej⁵.

W przypadku mężczyzn w wieku przedemerytalnym (55-64 lata) bierność zawodowa jest spowodowana chorobą i niepełnosprawnością (46,2%) oraz emeryturą (38,5%). Pozostałe powody to jedynie 15,3%. Po osiągnięciu wieku emerytalnego (grupa wiekowa 65-74 lata) dominującą przyczyną bierności mężczyzn, podobnie jak w przypadku kobiet, jest emerytura (96,5%)⁶.

Warto zauważyć, że Polacy, mimo osiągnięcia ustawowego wieku emerytalnego i przejścia na emeryturę, kontynuują aktywność zawodową w coraz większym zakresie.

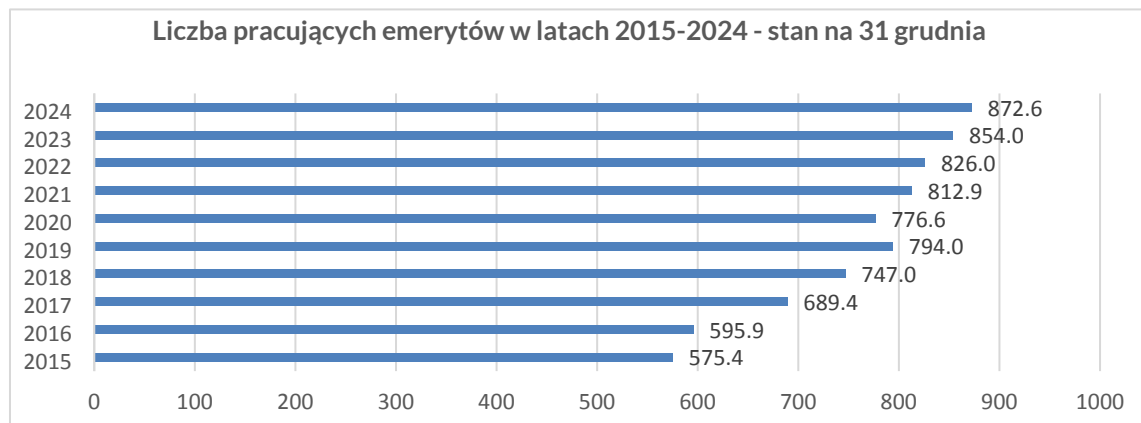
W grudniu 2024 r. 872,6 tys. osób z ustalonym prawem do emerytury podlegało ubezpieczeniu zdrowotnemu z tytułu innego niż bycie emerytem. Spośród tych osób 556,8 tys. podlegało także ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. W ciągu ostatnich dziewięciu lat liczba pracujących

⁵ Obliczenia własne na podstawie danych BAEL za III kw. 2024: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-bezrobotni-bierni-zawodowo-wg-bael/aktywnosc-ekonomiczna-ludnosci-polski-3-kwartal-2024-r-4,56.html> tab. 4.1.

⁶ Tamże.

emerytów wzrosła o 51,7%. Nie zmieniła się natomiast istotnie proporcja liczby emerytów podlegających ubezpieczeniu zdrowotnemu do podlegających także ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym – liczba pracujących emerytów podlegających ubezpieczeniu zdrowotnemu jest około 1,5-krotnie większa od liczby emerytów podlegających ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym⁷.

Wykres 7. Liczba pracujących emerytów w latach 2015-2024 - stan na 31 grudnia

Źródło: Opracowanie Departamentu Analiz Ekonomicznych MRPiPS na podstawie raportu ZUS *Pracujący emeryci – XII 2024*

Wśród pracujących emerytów przeważały kobiety – stanowiły 58,1% tej populacji. Prawie 96,4% pracujących emerytów to osoby w wieku 60/65 lat i więcej. Średni wiek pracujących emerytów wyniósł 67,5 roku, dla mężczyzn było to 69,2 roku, dla kobiet – 66,3 roku.

Najwięcej pracujących emerytów mieszka w województwie mazowieckim (16,4%) i śląskim (14,1%), najmniej natomiast – w województwie opolskim – 2,3%. Województwo śląskie jest jedyne, gdzie wśród pracujących emerytów przeważają mężczyźni – stanowią oni 52,7% tej populacji.

Średnio na 1000 osób pobierających emeryturę 137 osób to pracujący emeryci. Najwięcej pracujących emerytów na 1000 osób pobierających emeryturę zamieszkuje województwa mazowieckie (166) i wielkopolskie (152), a najmniej – województwa podkarpackie (91) i lubelskie (107).

Inaczej kształtuje się rozkład terytorialny pracujących emerytów w przeliczeniu na 1000 osób pracujących w gospodarce narodowej. Najwięcej pracujących emerytów w przeliczeniu na 1000 osób pracujących w gospodarce narodowej zamieszkuje województwa: zachodniopomorskie (77), śląskie (75) i lubuskie (72), najmniej natomiast – województwo podkarpackie (45).

Największą grupą wśród pracujących emerytów podlegających ubezpieczeniu zdrowotnemu są osoby pracujące na umowę o pracę, stanowią one 38,4% ogółu pracujących emerytów. Osoby prowadzące pozarolniczą działalność stanowią 29,6%, a osoby pracujące na umowę zlecenie – 26,0%. W przypadku pracujących emerytów podlegających także ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, zdecydowanie przeważają osoby pracujące na umowę o pracę – stanowią one 59,2%, a osoby pracujące na umowę zlecenie – 35,1%⁸.

Aktywność zawodowa emerytów i osób w wieku przedemerytalnym zależy przede wszystkim od:

- stanu zdrowia i profilaktyki zdrowotnej;
- kwalifikacji pracowników;
- ułatwień w zakresie nabywania nowych kompetencji (np. cyfrowych);
- sytuacji gospodarczej – kryzys gospodarczy związany z pandemią Covid-19 spowodował spadek liczby pracujących emerytów o 17,4 tys. w 2020 r. (względem roku 2019). Jednak już w 2021 r. nastąpił wzrost tej populacji do 812,9 tys. Od wybuchu pandemii największy wzrost pracujących emerytów odnotowano w 2023 r. (o 28 tys. osób);

⁷<https://www.zus.pl/documents/10182/5859776/Pracujacy+emeryci+XII+2024.pdf/3140f387-6e45-9d7f-59d0-7441965bec88?t=1742909714653>

⁸ Tamże.

- skutecznej walki z krzywdzącymi stereotypami dotyczącymi osób starszych, jakie występują w miejscach pracy;
- promocji i wdrażania w firmach strategii zarządzania różnorodnością wiekową,
- wsparcia instytucjonalnego seniorów, którzy są bierni zawodowo ze względu na konieczność opieki nad osobami zależnymi.

5. Wsparcie osób bezrobotnych i poszukujących pracy w starszych grupach wiekowych w dostępie do programów aktywizacji zawodowej oferowanych przez urzędy pracy

W końcu 2022 r. liczba bezrobotnych powyżej 50 r.ż. wynosiła 218,9 tys. osób i stanowili oni 27,0% całkowitej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Masowy napływ uchodźców wywołany agresją Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. – wbrew obawom – nie pogorszył sytuacji na rynku pracy, co więcej, wyraźna poprawa wskaźników bezrobocia poczynawszy od 2021 r. była kontynuowana w kolejnych okresach. Dotyczy to również bezrobotnych powyżej 50 r.ż. W końcu 2022 r. ich liczba spadła o 21,9 tys., czyli o 9,1% w stosunku do końca 2021 r., przy nieznacznie wyższej dynamice spadku bezrobotnych poniżej 50 r.ż. (o 9,3%). W końcu 2023 r. bezrobotnych powyżej 50 r.ż. było 211,3 tys. (spadek r/r o 7,6 tys. osób, czyli 3,5%). W końcu 2024 r. liczba bezrobotnych pow. 50 r.ż. wyniosła 211,7 tys., co oznacza minimalny (o 0,3 tys., tj. o 0,2%) wzrost w stosunku do końca 2023 r. Bezrobotni powyżej 50 r.ż. w końcu 2024 r. stanowili 26,9% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, wobec 26,8% rok wcześniej.

W 2022 r. zaktywizowano 40,8 tys. bezrobotnych powyżej 50 r.ż. (tj. 13,3% ogółu zaktywizowanych bezrobotnych), w 2023 r. zaktywizowano 33,7 tys. bezrobotnych w tej grupie wiekowej (13,8%), a w 2024 r. liczba zaktywizowanych bezrobotnych pow. 50 r.ż. wyniosła 33,1 tys. osób (14,0% ogółu zaktywizowanych). Udział osób powyżej 50 roku życia wśród aktywizowanych pozostaje niski zważywszy, że w latach 2022-2024 w ogólnej liczbie bezrobotnych stanowili oni ok. 27% wszystkich bezrobotnych. Może to świadczyć o trudnościach w aktywizowaniu tej grupy bezrobotnych wynikających m.in. z postaw nieco starszych bezrobotnych, którzy mogą nie być skłonni do udziału w stażach, czy szkoleniach umożliwiających im poszukiwanie pracy w nowych zawodach.

Najczęściej bezrobotni powyżej 50 r.ż. podejmowali prace subsydiowane, prace społecznie użyteczne, ale także staże i szkolenia, choć nie należy zapominać również o specjalnej formie aktywizacji przeznaczonej dla tej grupy, a mianowicie dofinansowaniu wynagrodzeń za zatrudnienie skierowanego bezrobotnego powyżej 50 r.ż. Od początku wprowadzenia tego rozwiązania w 2014 r. pracę z takim dofinansowaniem podjęło ponad 21 tys. bezrobotnych, w tym 3,7 tys. w latach 2022-2024.

Osoby w wieku poprodukcyjnym, w tym osoby, które osiągnęły wiek emerytalny, to wciąż niewykorzystywana rezerwa zasobów pracy, która może zasilać rynek pracy oraz zwiększyć dobrobyt społeczny i ekonomiczny. Dlatego kluczową kwestią jest podejmowanie działań, zmierzających w kierunku tworzenia zachęt dla pracodawców do zatrudniania starszych pracowników i zatrzymywania ich na rynku pracy, tak, aby jak najdłużej mogli uczestniczyć w życiu społecznym i zawodowym. Dostrzegając potrzebę aktywizowania osób starszych w przepisach ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia wprowadzono nową formę pomocy, która będzie skierowana do przedsiębiorców zatrudniających osoby po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Przedsiębiorca będzie mógł otrzymać dofinansowanie za zatrudnienie emeryta (zarejestrowanego jako poszukujący pracy), który ukończył 60 lat – w przypadku kobiety lub 65 lat – w przypadku mężczyzny. Ta forma pomocy z jednej strony ma stanowić zachętę dla pracodawców do zatrudniania seniorów i zatrzymania doświadczonych pracowników, a z drugiej daje możliwość emerytom do zachowania dłuższej aktywności zawodowej i utrzymania niezależności finansowej.

Ustawa rozszerza ponadto zakres wsparcia, m.in. o szkolenia, z których mogą skorzystać osoby zarejestrowane w urzędzie pracy jako poszukujące pracy, w tym osoby w wieku emerytalnym.

6. Podsumowanie

1. Od dnia 1 października 2017 r. został przywrócony wiek emerytalny obowiązujący do końca 2012 r., tj. 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Dotyczy to nie tylko systemu powszechnego, ale również osób podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników, a także sędziów i prokuratorów. Dla wydolności nowego systemu emerytalnego kwestia wieku emerytalnego, ze względu na formułę ustalania wysokości emerytury ma mniejsze znaczenie niż w starym systemie emerytalnym, stąd w dobrej sytuacji finansowej FUS nie ma potrzeby podwyższania powszechnego wieku emerytalnego obowiązującego w Polsce.

2. Liczba osób, które przeszły na emeryturę, średni wiek, przeciętna wysokość emerytury.

W 2022 r. liczba przyznanych emerytur w stosunku do 2021 r. wzrosła o 8,4 tys. osób, gdyż przyznano emeryturę 302,3 tys. osobom, wśród których było 44,4%, tj. 134,2 tys. mężczyzn oraz 55,6%, tj. 168,1 tys. kobiet. W 2023 r. liczba przyznanych emerytur kolejny raz wzrosła, tym razem do 323,6 tys. osób, w tym 44,8% tj. 145,1 tys. to mężczyźni, a 55,2%, czyli 178,5 tys. to kobiety. W 2024 r. liczba przyznanych emerytur powróciła do poziomu z 2022 r. i wyniosła 302,2 tys., przy czym 47,6%, tj. 143,9 tys. stanowiły emerytury przyznane mężczyznom, a 52,4%, tj. 158,3 tys. to emerytury kobiet.

Struktura demograficzna naszego społeczeństwa powoduje wzrost bezwzględnej liczby świadczeniobiorców. Jednocześnie jednak wiek osób pobierających i przechodzących na emeryturę w ostatnich latach powoli, lecz stopniowo rośnie.

W 2022 r. przeciętny wiek przejścia na emeryturę wynosił 62,5 lat (64,9 dla mężczyzn i 60,6 dla kobiet), w 2023 r. było to 62,6 (65,0 dla mężczyzn i 60,7 dla kobiet), a 2024 r. – 62,7 lat (65,1 dla mężczyzn i 60,6 dla kobiet).

Przeciętny wiek emerytalny kobiet jest wyższy niż ustawowy wiek emerytalny (60,6 lat), natomiast przeciętny wiek emerytalny mężczyzn rośnie od 2019 r. i przekroczył nieznacznie poziom ustawowego wieku emerytalnego (65,1 lat).

Przeciętna wysokość emerytury wypłacanej w grudniu 2022 r. wyniosła 2 927,01 zł, dla mężczyzn – 3 628,09 zł, dla kobiet – 2 468,43 zł. W kolejnych latach przeciętna ogólna wysokość emerytury rosła odpowiednio o 17,85% w grudniu 2023 r. i 13,63% w grudniu 2024 r. W grudniu 2023 r. przeciętne świadczenie emerytalne wynosiło 3 449,51 zł, mężczyźni – 4 251,56 zł, kobiety – 2 920,98 zł, natomiast w grudniu 2024 r. było to 3 919,53 zł, mężczyźni – 4 818,02 zł, kobiety – 3 321,12 zł. Istnieją istotne różnice w wysokości przeciętnej emerytury ze względu na płeć i w prezentowanym okresie wartość ta zwiększała się na niekorzyść grupy kobiet: 1 159,66 zł w 2022 r., 1 330,58 zł w 2023 r., 1 496,90 zł w grudniu 2024 r.

Dodatkowo, rośnie liczba emerytur niższych od najniższych emerytur, ze względu na fakt, że w systemie emerytalnym obowiązującym od 1 stycznia 1999 r. staż ubezpieczeniowy nie jest warunkiem do prawa do emerytury. Nawet bardzo krótki okres ubezpieczenia (nawet 1 dzień) uprawnia po osiągnięciu wieku emerytalnego do emerytury, która jest bardzo niska i wynosi np. kilka groszy.

3. Zabezpieczenie środków na wypłaty świadczeń.

Wypłacalność świadczeń z ubezpieczeń społecznych jest gwarantowana przez państwo, czego przejawem jest między innymi udzielana corocznie dotacja uzupełniająca z budżetu państwa do FUS. Oznacza to, iż FUS ma zabezpieczone finansowanie wypłat wszystkich świadczeń – dotyczy to przyznanych już emerytur, świadczeń dla osób, które złożyły już wniosek o emeryturę, jak również świadczeń dla osób, które wniosek o emeryturę zdecydują się złożyć w przyszłości.

Sytuacja funduszu w latach 2022–2024 była bardzo dobra. Jednym z istotnych parametrów, który pozwala na obiektywną ocenę utrzymania zdolności funduszu do wypłaty świadczeń, jest wskaźnik pokrycia wydatków wpływami ze składek i ich pochodnych. Wskaźnik ten w 2022 r. osiągnął rekordowy poziom 85,0% – był to najlepszy wynik od 1999 r. W kolejnych dwóch latach wykonanie tego wskaźnika ukształtowało się na niewiele niższym poziomie, tj. 83,6% w 2023 r. oraz 83,5% w 2024 r. Były to zatem najlepsze lata zanotowane w całej historii zreformowanego w 1999 r. systemu ubezpieczeń społecznych. Nie oznacza to jednak, że nie zwiększało się

zapotrzebowanie na dotacje budżetowe. W latach 2022-2024 dotacje wyniosły łącznie 155,1 mld zł (38,7 mld zł w 2022 r., 51,7 mld zł w 2023 r. oraz 64,7 mld zł w 2024 r.).

W 2022 r. przychody FUS wyniosły według przypisu 312,7 mld zł i były o 38,6 mld zł (o 14,1%) wyższe od przychodów osiągniętych w 2021 r. W 2023 r. wyniosły 366,4 mld zł i były o 53,8 mld zł (17,2%) wyższe od przychodów osiągniętych w 2022 r. Kolejny wzrost nastąpił w 2024 r., w którym przychody wyniosły 425,0 mld zł i były w stosunku do 2023 r. wyższe o 58,6 mld zł (16,0%). W analizowanym okresie fundusz nie posiadał żadnych zobowiązań z tytułu pożyczek z budżetu państwa, jak również z tytułu kredytów.

4. Zachęty do wydłużania aktywności ekonomicznej.

Od 1 stycznia 2022 r. weszła w życie ulga podatkowa tzw. PIT-0 dla seniora. Jest to rozwiązanie mające na celu wydłużenie aktywności ekonomicznej Polaków i zachęcenie ich do późniejszego przechodzenia na emeryturę. Ulga została skierowana do osób, które osiągnęły wiek emerytalny, ale nie przeszły na emeryturę, lecz kontynuują pracę na etacie, zleceniu lub na pozarolniczej działalności gospodarczej. Takie osoby nie płacą podatku od przychodów do wysokości 85 528 zł (liczonych powyżej kwoty wolnej od podatku 30.000 zł, czyli do 115 528 zł). Analiza danych pochodzących z systemu podatkowego pokazała stopniowe, rosnące korzystanie z tzw. PIT-0 dla seniora – po dwóch pierwszych latach obowiązywania regulacji. W 2022 r. z ww. ulgi podatkowej skorzystało prawie 126 tys. osób, a w 2023 r. było to 142,5 tys. osób. Zaprezentowane wyniki w raporcie opracowanym przez Szkołę Główną Handlową na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej⁹ wskazują na pozytywną rolę funkcjonującej ulgi podatkowej, tzw. PIT-0 dla seniora, w kontekście podnoszenia rzeczywistego wieku emerytalnego, finansów publicznych (poprawa stabilności finansowej Funduszu Emerytalnego¹⁰), czy wysokości przyszłych świadczeń emerytalnych. Szacunek skutków ulgi podatkowej, tzw. PIT-0 dla seniora, dla sektora finansów publicznych pokazuje, że w 2023 r. korzyść netto z ww. ulgi wyniosła około 3 mld zł (w tym 4 mld zł niewypłaconych emerytur i około 1 mld zł ulgi podatkowej). W perspektywie do 2060 r. roczna korzyść netto dla sektora finansów publicznych może kształtować się na poziomie od około 20 mld zł do około 80 mld zł, co w optymistycznym scenariuszu oznacza zmniejszenie deficytu Funduszu Emerytalnego o około 1/3.

Dostrzegając potrzebę aktywizowania osób starszych w przepisach ustawy z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia wprowadzono nową formę pomocy, która jest skierowana do przedsiębiorców zatrudniających osoby po osiągnięciu wieku emerytalnego. Przedsiębiorca będzie mógł otrzymać dofinansowanie za zatrudnienie emeryta (zarejestrowanego jako poszukujący pracy), który ukończył 60 lat – w przypadku kobiety lub 65 lat – w przypadku mężczyzny. Ta forma pomocy z jednej strony ma stanowić zachętę dla pracodawców do zatrudniania seniorów, a z drugiej daje możliwość emerytom do zachowania dłuższej aktywności zawodowej i utrzymania niezależności finansowej. Zgodnie z ustawą starosta może, na podstawie zawartej umowy, przyznać pracodawcy lub przedsiębiorcy dofinansowanie wynagrodzenia za zatrudnienie skierowanego: poszukującego pracy, który ukończył 60 lat – w przypadku kobiety lub 65 lat – w przypadku mężczyzny – o ile nie był on zatrudniony lub nie wykonywał innej pracy zarobkowej u tego pracodawcy, bezpośrednio przed zarejestrowaniem jako bezrobotny albo poszukujący pracy. Dofinansowanie to może być przyznane wielokrotnie. Dofinansowanie wynagrodzenia przysługuje w kwocie określonej w umowie, nie wyższej jednak niż połowa minimalnego wynagrodzenia za pracę miesięcznie obowiązującego w dniu zawarcia umowy, za każdego zatrudnionego bezrobotnego albo poszukującego pracy i finansowane jest ze środków Funduszu Pracy.

Ustawa rozszerza ponadto zakres wsparcia, m.in. o szkolenia, z których mogą skorzystać osoby zarejestrowane w urzędzie pracy jako poszukujące pracy, w tym osoby w wieku emerytalnym.

Zasadniczą korzyścią z wydłużenia aktywności ekonomicznej jest wyższe świadczenie emerytalne. Zasada ustalania wysokości świadczenia pozostaje niezmienna ze względu na

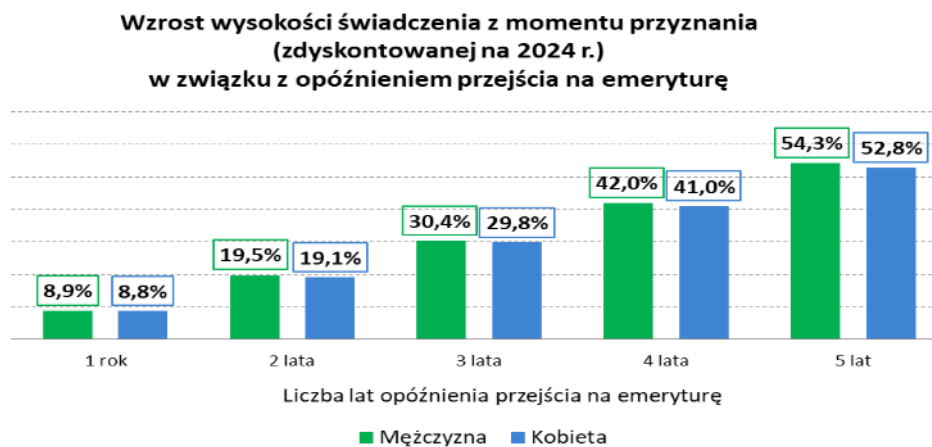
⁹ Ocena wpływu działań na rzecz przedłużania kariery zawodowej i promowania pracy po przekroczeniu ustawowego wieku emerytalnego na skutek zmian wprowadzonych reformą podatkową polski ładu (tzw. pit-0 dla seniora)

¹⁰ Poprawa stabilności finansowej Funduszu Emerytalnego zależy od tempa wzrostu korzystania z tzw. PIT-0 dla seniora.

formułę emerytalną, w której kontynuacja pracy powoduje wzrost indywidualnego kapitału emerytalnego i wyższą emeryturę, również ze względu na zmniejszenie długości dalszego przewidywanego trwania życia. Kontynuowanie aktywności zawodowej po osiągnięciu wieku emerytalnego, bez pobierania emerytury przekłada się na wzrost świadczenia, możliwość osiągania wyższych przychodów z aktywności niż z emerytury oraz możliwość skorzystania z ulgi podatkowej tzw. PIT-0 dla seniora.

Zgodnie z obliczeniami ZUS, emerytura będzie wyższa, ze względu na wyższy waloryzowany zewidencjonowany kapitał składkowy oraz niższe średnie dalsze trwanie życia od ok. 9% przy przedłużeniu aktywności zawodowej o rok do ponad 50% przy przedłużeniu aktywności zawodowej o 5 lat (licząc od osiągnięcia wieku emerytalnego). Największą rolę w ww. wzroście pełni wzrost kapitału składkowego, który wynosi od 7,9% w przypadku mężczyzny i 8,1% w przypadku kobiety przy przedłużeniu aktywności zawodowej o rok. Wzrost ten sięga do 42,5% w przypadku mężczyzny i 44,3% w przypadku kobiety przy opóźnieniu przejścia na emeryturę o 5 lat.

Wykres 7. Wzrost wysokości emerytury w związku z opóźnieniem przejścia na emeryturę.

Źródło: Opracowanie Departamentu Statystyki i Prognoz Aktuariatycznych ZUS

W obecnym systemie po osiągnięciu wieku emerytalnego można jednocześnie pobierać emeryturę i kontynuować pracę bez ograniczeń. Z tytułu kontynuowania aktywności zawodowej, podlegającej ubezpieczeniom społecznym, przez emeryta, wysokość emerytury również podlega podwyższeniu. Ponowne ustalenie wysokości emerytury następuje na wniosek zgłoszony nie wcześniej niż po upływie roku kalendarzowego lub po ustaniu ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, a podstawę obliczenia emerytury stanowi kwota składek zewidencjonowanych od miesiąca, od którego została podjęta wypłata emerytury po raz pierwszy, do miesiąca poprzedzającego miesiąc zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie emerytury. Emerytura jest powiększana o kwotę wynikającą z podzielenia składek zewidencjonowanych i zwaloryzowanych na koncie ubezpieczonego po dniu ustalenia prawa do emerytury, przez wyrażone w miesiącach średnie dalsze trwanie życia ustalone dla wieku danego ubezpieczonego w dniu złożenia wniosku o przeliczenie wysokości emerytury.

5. Aktywność zawodowa emerytów.

Zmiany demograficzne, w tym starzenie się społeczeństw, są jednym z najważniejszych wyzwań przed jakimi stoi nie tylko Polska, ale także UE. Polska prezydencja dążyła do nadania odpowiedniej rangi polityce senioralnej, rozumianej jako całokształt działań mających na celu kształtowanie warunków do godnego, zdrowego starzenia się i realizację podstawowych praw osób starszych. Szczególną uwagę zwrócono na prawa osób starszych do samostanowienia, decydowania o formie i zakresie uczestnictwa w życiu społecznym oraz możliwościach wsparcia. Poświęcono temu tematowi część dyskusji podczas Konferencji Wysokiego Szczebla w Gdańsku (21 lutego br.) i konferencji dot. budowania cyfrowej przyszłości w świecie zdrowia i bezpieczeństwa (4 kwietnia br.), oraz debat na poziomie ministerialnym (posiedzenie Rady

EPSCO w marcu i kwietniu br.) i eksperckim (nieformalne posiedzenie SPC 4 marca br.). W oparciu o te dyskusje PREZ zaproponowała *projekt konkluzji dot. wspierania osób starszych w osiąganiu pełnego potencjału na rynku pracy i w społeczeństwie*, który został przyjęty przez Radę EPSCO (19 czerwca br.). Na szczeblu unijnym Polska jest liderem w inicjowaniu rozwiązań zachęcających do dobrowolnego przedłużania aktywności zawodowej po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego.

Polacy po przejściu na emeryturę kontynuują aktywność zawodową w coraz większym zakresie. Liczba pracujących emerytów wzrosła z 545,4 tys. w grudniu 2012 r. do 872,6 tys. w grudniu 2024 r., czyli o 59,99%. W ciągu ostatnich dziewięciu lat liczba pracujących emerytów wzrosła o 51,7%. W 2024 r. prawie 96,4% pracujących emerytów to osoby w wieku 60/65 lat i więcej. Średni wiek pracujących emerytów wyniósł 67,5 roku, dla mężczyzn było to 69,2 roku, dla kobiet – 66,3 roku. Przywrócenie wielu emerytalnego nie miało negatywnego wpływu na wskaźniki zatrudnienia, które z roku na rok wzrastają, także wśród osób, które przekroczyły ustawowy wiek emerytalny. W przypadku kobiet w wieku 60–64 lat wzrost wskaźnika zatrudnienia wzrósł o 10,7 p.p. (IV kw. 2014 r./ IV kw. 2024 r.), w przypadku mężczyzn, którzy przekroczyli ustawowy wiek emerytalny - odpowiednio o 1,7 p.p.

Poziom aktywności osób starszych zależy przede wszystkim od sytuacji na rynku pracy i możliwości znalezienia przez te osoby odpowiedniej pracy. Istotnym przy tym wskaźnikiem, mającym zdecydowany wpływ na wydłużenie aktywności zawodowej, jest wskaźnik trwania w zdrowiu. Ważne jest zatem zapewnienie jak najlepszej profilaktyki zdrowotnej.

W 2023 r. trwanie życia w zdrowiu wyniosło 61,3 lat dla mężczyzn i 64,6 lat dla kobiet wobec odpowiednio 58,7 lat i 62,1 lat w 2013 r.

Wzrost aktywności zawodowej osób starszych jest ważny dla zachowania stabilności systemu zabezpieczenia społecznego i równowagi pomiędzy wpływami z transferów publicznych (podatków i składek) i wydatkami w postaci transferów socjalnych adresowanych w szczególności do najstarszego pokolenia. Propozycje podniesienia wieku emerytalnego nie są odpowiedzią na problem starzenia się społeczeństwa. Obecny wiek emerytalny gwarantuje osobom starszym poczucie bezpieczeństwa. Korzyści wynikające z dłuższej aktywności zawodowej, uzależnione od indywidualnej sytuacji, każdy ubezpieczony ocenia subiektywnie. Aktywność zawodowa po jego przekroczeniu musi być zawsze elementem decyzji indywidualnej seniora. Osoby w wieku przedemerytalnym i po osiągnięciu ustawowego wieku emerytalnego są w różnej sytuacji życiowej, zawodowej i finansowej, co prowadzi do znaczącego zróżnicowania ścieżek przechodzenia na emeryturę. W celu zachęcenia do przedłużenia aktywności zawodowej niezbędny jest pakiet różnorodnych rozwiązań, tak aby móc je dostosować do potrzeb i możliwości zróżnicowanej grupy przyszłych emerytów. Obecnie stosowane zachęty do kontynuacji aktywności zawodowej osób, które osiągnęły powszechny wiek emerytalny przynoszą efekty, wyrażone we wzroście wskaźników obrazujących zatrudnienie w tej grupie i należy tę tendencję wzrostową, kontynuować.